

Sigurno dijete u sigurnom okruženju

Suvremeni život, uza sve prednosti i napredak, obiluje i negativnim utjecajima u području fizičkog okruženja djeteta, njegovog psihosocijalnog odrastanja i osamostaljivanja. Zbog spoznaje da ovakve otežavajuće okolnosti djetetova odrastanja mogu imati ozbiljne posljedice za njegovo psihofizičko zdravlje, u Dječjem vrtiću Ivane Brlić Mažuranić 2003. izrađen je preventivni program unapređenja sigurnosti i zaštite djece 'Sigurno dijete u sigurnom okruženju' koji se u tom vrtiću, uz suglasnost Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, kontinuirano primjenjuje u radu s djecom.

**Zlata Gunc, pedagoginja
Dječji vrtić
'Ivane Brlić-Mažuranić'
Zagreb**

Zašto govoriti o sigurnosti

Zašto govoriti o sigurnosti djeteta u vrtiću kad se to podrazumijeva? Svatko zna da je pravo na život i zdravlje temeljno djetetovo pravo. I svatko zna da je potreba za sigurnošću i zaštitom jedna od temeljnih djetetovih potreba. Svatko zna da je za-

štita djece i skrb za njihov fizički i psihički integritet prioritetna zadaća dječjeg vrtića. A samo oni koji rade u dječjem vrtiću znaju koliko je složen i odgovoran posao odgajatelja i drugih djelatnika koji skrbe o djeci te koliko je truda i promišljenih akcija potrebno da bi se prevenirali nepovoljni utjecaji i izbjegli potencijalni rizici za sigurnost i zdravlje djece. Samo oni kojima se, nesrećom, dogodila neka trauma vezana uz sigurnost i zdravlje djeteta u vrtiću, znaju kako se to odražava na dijete, njegove roditelje i odgajatelje i kako se takav događaj duboko i trajno utiskuje u kolektivnu svijest cijelog vrtića. Stoga je potrebno stalno propitivati i unapređivati sigurnosne uvjete u vrtiću, postupke odraslih i modele odgojne prakse kako bi takvih situacija bilo što manje.

Naš model unapređenja sigurnosti i zaštite djece

Osnovna polazišta u promišljanju našeg modela unapređenja sigurnosti i zaštite djece bile su ideje da je sigurnost temeljna potreba i pravo djeteta, da je skrb za sigurnost i zaštitu djeteta prioritetna zadaća i odgovornost svakog sudionika odgojnog procesa, da timski rad na konceptu sigurnosti djeteta povećava djelotvornost zaštite djece te da je primarna prevencija rizičnog ponašanja djece najbolji način sprječavanja problema vezanih uz sigurnost i zaštitu djece.

Cilj našeg djelovanja usmjeren je na identifikaciju i prevenciju utjecaja potencijalno rizičnih situacija i čimbenika koji ometaju sigurnost i zdravlje djece, te na utvrđivanje i primjenu optimalnih standarda za povećanje fizičke i psihosocijalne sigurnosti i zdravlja djeteta u vrtiću i promišljanje odgojnih postupaka i sadržaja koji osnažuju djetetove pozitivne unutarnje potencijale za samozaštitu i samoočuvanje. Konceptu sigurnosti i zaštite djeteta u vrtiću pristupili smo integrativno, obuhvaćajući aspekte fizičke i psihosocijalne sigurnosti i zdravlja djeteta, kao i aktivnosti usmjerene na samozaštitu i samoočuvanje djece. Strategija djelovanja usmjerena je na sve sudionike procesa: djecu, odgajatelje i roditelje, na edukativnoj i djelatnoj razini. U svjetlu integrativnog pristupa značajno je osvijestiti da briga o sigurnosti djetetova fizičkog okruženja nije dovoljna, nego treba osigurati i dobro djetetovo osjećanje u psihosocijalnom smislu (nije dovoljno da dijete bude sigurno, ono se mora osjećati sigurnim). No jednako je važno osposobiti dijete da i samo skrbi za svoju sigurnost kako ne bi bilo isključivo ovisno o nadzoru odraslih. Stoga su sva tri aspekta sigurnosti jednako važna.

Aspekti sigurnosti i mjere zaštite

Sigurnost okružja i fizičke mjere zaštite
Identifikacija potencijalno rizičnih mate-

rijala, mjesta, situacija, događanja... koji ugrožavaju sigurnost djece u vrtiću, prvi je korak u poduzimanju fizičkih mjera zaštite, a one se odnose na unapređenje materijalnih uvjeta unutarnjeg i vanjskog prostora, unapređenje organizacijskih uvjeta rada i korištenje svih ljudskih resursa za povećanje nadzora nad sigurnošću okružja. Sigurnost okružja pripada vidljivoj sferi vrtićkog konteksta i relativno ju je lako kontrolirati i unapređivati, iako su rješenja nekih uočenih problema ponekad ograničena nedostatkom financijskih sredstava.

Samo oni kojima se, nesrećom, dogodila neka trauma vezana uz sigurnost i zdravlje djeteta u vrtiću, znaju kako se to odražava na dijete, njegove roditelje i odgajatelje i kako se takav događaj duboko i trajno utiskuje u kolektivnu svijest cijelog vrtića

Mjere za očuvanje i unapređenje djetetova zdravlja

Samo zdravo dijete je i sigurno dijete. Preventivne mjere za očuvanje i unapređenje djetetova zdravlja odnose se na sanitarno-higijenske i protuepidemijske mjere, unapređenje prehrane, kontinuiranu edukaciju odgajatelja i roditelja o preveniranju bolesti i pružanju prve pomoći, učinkovitu suradnju s vanjskim stručnjacima i institucijama i dječje projekte usmjerene na samozaštitu i samopomoć.

Sigurnost ozračja i psihosocijalne mjere zaštite

Psihosocijalna sigurnost djeteta u vrtiću u najvećoj mjeri ovisi o kvaliteti odnosa

odgajatelja, djece i roditelja. Posebice se to odnosi na primjerenu interakciju i komunikaciju odgajatelja s djecom, podržavajuće postupke i poruke koje odgajatelj odašilje djeci. Sigurnost ozračja pripada nevidljivoj sferi kulture vrtića, a odnosi se na vrijednosnu razinu odgojnog konteksta koja ovisi o osobinama ličnosti odgajatelja, njegovom osobnom sustavu vrijednosti, odgojnom stilu i odnosu prema djetetu. Stoga je ovaj aspekt puno teže mijenjati jer promjene u ozračju zahtijevaju promjene odgajatelja.

Iz pozicije djeteta, pravednost je jedna od najvažnijih osobina odgajatelja. Istraživanje provedeno u našem vrtiću pokazalo je da djeca žele i očekuju od odgajatelja da bude osjetljiv za dječje probleme, usmjeren na pojedino dijete, da ima jednak odnos prema svojoj djeci, da uvažava dijete, da se s njim dogovara, podržava njegove ideje i interese, da je raspoložen za sitne pažnje i nježnosti, dosljedan i objektivan u inzistiranju na pridržavanju dogovorenih pravila i određivanju posljedica ružnog ponašanja, da štiti dijete od ugrožavanja druge djece i posreduje u rješavanju dječjih konflikata, da priznaje vlastite pogreške i da dobro surađuje s roditeljima. Osvješćivanje prava i odgovornosti, utvrđivanje grupnih pravila te vježbanje komunikacijskih vještina dogovaranja, suradnje i nenasilnog rješavanja sukoba u praksi su se pokazali djelotvornima za razvoj psihosocijalne sigurnosti djeteta.

Aktivnosti usmjerene na samozaštitu i samoočuvanje djeteta

Osposobljavanje djeteta da se uspješno nosi sa svim izazovima i problemima suvremenog života prioritetna je zadaća ovog programa. Osnovni je cilj opremiti dijete alatima (znanjima, vještinama i navikama) važnima za samostalnost, samokontrolu, samozaštitu, samoodbranu i samopomoć u potencijalno rizičnim situacijama, čemu pridonose aktivnosti za razvoj pozitivne afirmacije djeteta,

istražujemo i stvaramo

Suradnja obitelji i vrtića u okviru programa sigurnosti i zaštite djece odvija se na nekoliko razina: informativnoj, edukativnoj, konzultativno-savjetodavnoj te aktivnom participacijom roditelja u zajedničkim akcijama na unapređenju sigurnosnih uvjeta u vrtiću i u obitelji

emocionalne inteligencije, socijalne kompetencije, komunikacijskih vještina i prevenciju rizičnog ponašanja.

vrlo je važno osvijestiti kod djeteta potencijalne opasnosti u okolini, ali i u njemu samom, i uputiti ga u mjere opreza i zaštite, osposobiti ga za izbjegavanje ili adekvatno reagiranje u potencijalno opasnim situacijama, upoznati ga s etički i ekološki prihvatljivim načinom ponašanja i življenja u zajednici, te granicama i posljedicama neprihvatljivog i rizičnog ponašanja, razvijati njegovu osobnu odgovornost prema sebi, drugima, materijalnim i prirodnim dobrima, dogovoriti s njim pravila ponašanja i podržavati ga u dosljednom pridržavanju istih, jačati djetetove pozitivne unutarnje potencijale kako bi se znalo oduprijeti vlastitoj znatiželji, pritiscima vršnjaka i problematičnim životnim situacijama i kontrolirati vlastita impulzivna, destruktivna i agresivna ponašanja, osvijestiti kod djeteta vlastita prava, naučiti ga kako da se založi za sebe i zaštititi se od ugrožavajućih utjecaja drugih, razvijati vještine nenasilne komunikacije, dogovaranja, suradnje i konstruktivnog rješavanja sukoba i problema.

Suradnja s roditeljima

Suvremeni zahtjev građenja partnerstva s roditeljima vrlo je važan za djelotvorno osiguravanje djetetovog prava na sigurnost i zaštitu. S obzirom da mnoge kritične situacije, događaji u obitelji ili neprimjereni odgojni postupci roditelja mogu značajno narušiti fizičku ili psihosocijalnu sigurnost djeteta, važno je pomoći roditeljima da ugrožavajuće čimbenike u obiteljskom kontekstu osvijeste, otklone ili ublaže. Često se radi o vrlo delikatnim problemima pa treba tankoćutnosti,

diskrecije i profesionalizma u radu s roditeljima. Pri tom je neophodna suradnja odgajatelja i stručnih suradnika, a vrlo često i pomoć vanjskih stručnjaka. Suradnja obitelji i vrtića u okviru programa sigurnosti i zaštite djece odvija se na nekoliko razina: informativnoj (u vidu pojačanog protoka informacija između odgajatelja i roditelja o potencijalno rizičnim čimbenicima i situacijama), edukativnoj (o različitim aspektima zdravlja, sigurnosti i zaštite djece), konzultativno-savjetodavnoj (individualno pedagoško, psihološko i zdravstveno savjetovanje) te aktivnom participacijom roditelja u zajedničkim akcijama na unapređenju sigurnosnih uvjeta u vrtiću i u obitelji.

Kako smo razvijali naš model unapređenja sigurnosti i zaštite djece i što smo postigli

Višegodišnje iskustvo u provedbi programa pokazuje značajna postignuća u području sigurnosti i zaštite djece:

- unapređenje fizičkih mjera zaštite unutarnjeg i vanjskog prostora vrtića: postavljanje sigurnosnih brava, alarma i video-nadzora, antitraumatskih podloga ispod sprava na igralištu, pokrova za pješčanike, neklizajuće podne obloge u dvorani za tjelovježbu, rekonstrukcija garderobnih i sanitarnih prostorija radi bolje iskorisćenosti, opremanje soba niskim i pomičnim namještajem, postavljanje filtera za vodu i uporaba jednokratnih čašica, održavanje kontinuiteta primjerenosti, urednosti i ispravnosti i neškodljivosti igraćaka i nestrukturiranih materijala i dr.;
- unapređenje organizacijskih uvjeta rada radi pojačanog nadzora nad sigurnošću djece: organizacija zajedničkog rada odgajatelja u podgrupama, smanjenje vremena dežurstava u korist neposrednog rada s djecom u skupini, stabilna i predvidiva organizacija dnevnog ritma;
- maksimalna iskorisćenost ljudskih potencijala: konkretizacija zadaće za svakog zaposlenika na povećanju sigurnosti i zaštite djece, timski rad na izradi protokola djelovanja u potencijalno rizičnim i kriznim situacijama, povećanje osjetljivosti svih zaposlenika za probleme sigurnosti i zaštite djece u smislu signaliziranja i brzog rješavanja potencijalnih problema i rizika vezanih uz sigurnost djece;
- bitno smanjenje ozljeda djece u vrtiću (vidljivo iz analize i usporedbe podataka o povredama djece u četverogodišnjim razdobljima prije i tijekom primjene programa) kao rezultat pojačane skrbi i usredotočenosti na sigurnosne uvjete;
- promišljanje razvojno-primjerenih metoda odgojne prakse i unapređenje rada u različitim aspektima odgojnog procesa: projekt unapređenja kontekstualnih uvjeta rezultirao je definiranjem standarda kvalitete i indikatora za procjenu postignuća u temeljnim elementima konteksta, projekt unapređenja razdoblja prilagodbe djece, projekt unapređenja tjelovježbe i športskih aktivnosti djece;
- intenzivan rad na razvoju znanja, vještina i navika djeteta koje su važne za samostalnost, samokontrolu, samozaštitu, samoobranu i samopomoć u potencijalno rizičnim situacijama kroz integraciju naših ostalih primarnih razvojno-preventivnih programa u neposredan rad s djecom: program odgoja za ljudska

prava i humane vrijednosti 'Pravo je na fakultetu, ali je došlo u naš vrtić', program prevencije ovisnosti i rizičnih ponašanja djece; 'Reci NE', program razvoja emocionalne inteligencije djece; program odgoja za razumijevanje, nenasilje i suradnju 'Odgoj za mir'; program odgoja i obrazovanja za okoliš i održivi razvoj 'Od percepcije do akcije'; program unapređenja sigurnosti djece u prometu 'Škola za pješake'; program zdravstvenog odgoja;

- izdana je slikovnica dječjih izjava i crteža 'Sigurno dijete u sigurnom okruženju' o tome kako djeca doživljavaju i poimaju vlastitu sigurnost u obitelji i vrtiću;
- pojačana je suradnja obitelji i vrtića na svim aspektima sigurnosti i zaštite djece: izrađen je kućni red vrtića i dogovorena pravila s roditeljima, organiziraju se ciljani roditeljski sastanci o mjerama zaštite djece u obitelji i vrtiću, o sigurnosti djece u prometu i o prevenciji međuvršnjačkog nasilja;
- stalno informiranje i educiranje svih zaposlenika vezano uz problematiku sigurnosti djece putem literature, raznih oblika usavršavanja i prijenos vlastitih iskustava na druge sustručnjake (po pozivu – prezentacija našeg modela na odgajateljskim vijećima drugih vrtića te na različitim stručnim skupovima gradske i županijske razine).

Gdje smo danas i što ćemo sutra

S obzirom na različite otežavajuće okolnosti u radu s djecom: izraženu dinamiku odgojno-obrazovnog rada u vrtiću (različite aktivnosti i događanja u vrtiću i van vrtića...), participiranje različitih sudionika u procesu (uz odgajatelje i druge zaposlenike – roditelje, vanjski suradnici, pripravnici, studenti...), neke nepovoljne uvjete u vrtiću koje nismo u mogućnosti poboljšati, probleme u suradnji

s pojedinim roditeljima (neprimjerena ili suzdržana komunikacija s odgajateljima, neusklađenost odgojnih postupaka, neprimjeren odnos prema djeci, ovisnosti roditelja, nepridržavanje kućnog reda i pravila vrtića) smatrali smo potrebnim izraditi konkretizirane protokole djelovanja u nekim situacijama koje bi mogle ugroziti sigurnost djece u vrtiću i to je bio novi korak u unapređivanju sigurnosti i zaštite djece. *Protokoli djelovanja* odnose se na korake i postupke u situacijama potencijalne ili stvarne ugroženosti djece i odraslih sa svrhom da se osvijeste potencijalno rizične i krizne situacije i da se pravovremeno pripremi za njih, mobiliziraju svi raspoloživi zaštitni mehanizmi i

Konceptu sigurnosti i zaštite djeteta u vrtiću pristupili smo integrativno, obuhvaćajući aspekte fizičke i psihosocijalne sigurnosti i zdravlja djeteta, kao i aktivnosti usmjerene na samozaštitu i samoočuvanje djece

izbjegnju rizici, uskladi djelovanje i povećati djelotvornost svih sudionika procesa na rješavanju problema, sačuvaju životi i psihofizički integritet djece i odraslih tijekom krize, umanjiti eventualna šteta za djecu i roditelje i profesionalni stres djelatnika. *Protokoli djelovanja* odnose se na potencijalno rizične i krizne situacije, rutinske poslove, a dopunjeni su kućnim redom vrtića i pravilima za roditelje. Svaki protokol određuje postupke za svakog sudionika procesa: odgajatelje i druge zaposlenike, djecu i roditelje, a obuhvaća sljedeća razdoblja:

- razdoblje prevencije – koje prethodi potencijalno rizičnoj ili kriznoj situaciji, i određuje potrebne radnje koje treba poduzeti kako do rizika ili krize ne bi došlo;

- razdoblje intervencije – tijekom događanja daje smjernice i korake za što uspješnije prevladavanje rizika ili krize, uz što manje kaosa i gubitka vremena;
- razdoblje sanacije – nakon događanja daje smjernice za što brži oporavak svih sudionika i vraćanje u rutinu.

Za potrebe izrade protokola formiran je tim odgajatelja i stručnih suradnika, a protokoli su potvrđeni odlukom Odgajateljskog vijeća. Odgajateljsko vijeće imenovalo je i krizni tim vrtića koji se okuplja i djeluje u kriznim situacijama, a čine ga: ravnateljica, stručne suradnice, zdravstvena voditeljica i odgajateljice (povjerenica sindikata, članica Upravnog vijeća, odgajateljica-savjetnica) te roditelj (član Upravnog vijeća). U ovoj pedagoškoj godini formiran je i tim za izradu zbirke sadržaja i aktivnosti za razvoj znanja, vještina i navika potrebnih za samozaštitu i samoočuvanje djece. To je sljedeći korak kojeg ćemo učiniti na unapređenju sigurnosti i samozaštite djece.

Mnogi nas pitaju možemo li, obzirom na sve poduzete sigurnosne mjere, jamčiti da se djeci u našem vrtiću ne može ništa dogoditi. Naravno da ne možemo, ali vjerujemo da promišljenim i usredotočenim radom na ovoj problematici smanjujemo potencijalne rizike. Odgoj i obrazovanje djece je dinamičan proces koji uključuje niz čimbenika i različitih okolnosti, svakodnevno se otvaraju nova pitanja i problemi, stoga je i rad na unapređenju sigurnosti i zaštite djece kontinuiran proces kojeg nikad ne možemo smatrati završenim.

A što kažu djeca?

Sigurnost znači da su svi sigurni i da nema nikakvih nevolja. Sigurnost je tamo gdje nema rata. I opasnosti. Sigurnost znači da su mama i tata pokraj mene, da nisam sama, da sam zdrava i da idem u vrtić.

U vrtiću se osjećam nesigurno kad moram biti na dežurstvu, kad sam jedino ja s nekom drugom tetom i kad sam prvi od sve djece u cijelome vrtiću.